

Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра вікової та педагогічної психології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 08 Інклюзивна освіта

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність 014 Середня освіта (Природничі науки)

(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма Середня освіта (Природничі науки)

інститут, факультет психолого-природничий

(назва інституту, факультету,)

2021 – 2022 навчальний рік

Робоча програма дисципліни «Інклюзивна освіта» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Природничі науки), освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Природничі науки)».

Мова навчання: українська

Розробник: проф. Шевців З.М. – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри вікової та педагогічної психології.

Протокол № 8 від «31» серпня 2021 року

Завідувач кафедри

проф. Р.В. Павелків

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету

Протокол № 5 від « 1 » вересня 2021 року

Голова методичної комісії психолого-природничого факультету

(підпис)

(доц. Сяська І.О.)
(прізвище та ініціали)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність: 014 Середня освіта (Природничі науки)	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		3-й	3-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 7	Освітній ступінь: магістр	16 год.	4 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Практичні	
		14 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год.
		Індивідуальні завдання:	
		9 год.	
		Вид контролю:	
	залік	залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – ознайомлення студентів із підходами держави і суспільства до організації освіти дітей, які мають суттєві недоліки психофізичного розвитку; основними поняттями інклюзивної педагогіки і спеціальної психології; особливостями і закономірностями розвитку різних категорій осіб з психофізичними вадами; комплексним діагностичним обстеженням дітей та комплектуванням освітніх установ для них, а також диференційованими та індивідуальними механізмами і прийомами корекційного навчання і виховання кожної із категорій дітей.

3. Очікувані результати навчання

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо на засадах сталого розвитку суспільства та поваги до прав і свобод людини.

ЗК3. Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК10. Здатність працювати автономно та в команді, виявляти міжособистісну взаємодію незалежно від походження й культурних особливостей і поваги до різноманітності.

Спеціальні компетентності:

СК5. Здатність формувати мотивацію до здоров'язбережувальної і природобезпечної діяльності, яка спрямована на безпеку та дотримання здорового способу життя.

СК7. Володіння основами цілепокладання, планування та проектування процесу навчання й виховання учнів з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей і особливих освітніх потреб.

СК10. Здатність застосовувати сучасні методики діагностування досягнень учнів, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

СК11. Здатність створювати психологічний мікроклімат в учнівському колективі, що сприяє навчанню й вихованню школярів, незалежно від їх соціально-культурно-економічних особливостей.

Програмні результати навчання:

ПРН1. Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з психології та педагогіки з метою розвитку загальної культури й соціалізації особистості.

ПРН2. Конструктивно вирішувати особистісно й професійно-значущі проблеми відповідно до загальноприйнятих морально-етичних норм та на основі гармонійного поєднання знань з природничих наук, методики їх навчання і культури педагогічного спілкування.

ПРН5. Формувати здоров'язбережувальну освітню концепцію у процесі вивчення природничих наук як важливу складову професійної діяльності сучасного вчителя.

ПРН10. Проектувати та здійснювати освітню діяльність з природничих наук, біології, фізики, хімії з метою реалізації та діагностування навчальних досягнень учнів з урахуванням їхніх індивідуальних і вікових особливостей.

ПРН17. Ефективно взаємодіяти у складі команди, в мультидисциплінарному й полікультурному оточенні з дотриманням сучасних принципів толерантності, діалогу та співробітництва.

4. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою

Вступ до навчального курсу: програма, структура та очікування.

Визначення понять «інклюзія», «інтеграція», «порушення психофізичного розвитку», «особливі потреби» та ін.

Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Історія спеціальної освіти та інклюзії. Соціальна та медична моделі порушень розвитку. Основні принципи інклюзивної освіти.

Тема 2. Законодавча база інклюзивної освіти

Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти. Саламанкська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО. Законодавчо-нормативні бази окремих країн. Освітні закони України. Сучасна освітня нормативно-правова база (положення про спеціальну школу, положення про ПМПК, положення про індивідуальне навчання, порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах тощо).

Тема 3. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі

Характеристика спеціальної освіти в Україні (вертикальна та горизонтальна структура; спеціальні дошкільні та загальноосвітні шкільні заклади, навчально-реабілітаційні та оздоровчі багатопрофільні центри і т. ін.) Класифікація порушень психофізичного розвитку у дітей. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти.

Тема 4. Інклюзивні заклади системи освіти України

Складові інклюзії. Ефективність впровадження інклюзії у закладах освіти. Передумови успішної розбудови інклюзивного середовища. Інклюзивні заклади дошкільної освіти, школи – ефективні освітні заклади. Роль педагога у впровадженні інклюзивної освіти.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА-ВІД ОСНОВ ДО ПРАКТИКИ

Тема 5. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання

Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітнє середовище. Батьки – як члени навчальних команд. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини. Завдання батьків як членів навчальної команди. Налагодження стосунків з педагогами та персоналом школи. Обмін конструктивною інформацією. Допомога громадських організацій та соціальних служб. Батьки – активні учасники шкільної громади. Волонтерство та адвокатство батьків.

Корекційно-розвивальна робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Мультидисциплінарна команда та її діяльність в умовах інклюзивного навчального закладу. Співпраця фахівців як умова успішності інклюзивного навчання педагогів.

Тема 6. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів. Індивідуальний навчальний план та його складові

Курикулум (навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти): визначення та складові. Державний стандарт для дітей з особливими освітніми потребами. Загальноосвітні, спеціальні та корекційно-розвивальні програми, їх адаптація та модифікація. Реалізація курикулуму в навчальному процесі.

Індивідуальний навчальний план як складова курикулуму. Необхідність використання індивідуального плану у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Розробка індивідуального навчального плану. Підготовка та вимоги до підписання індивідуального навчального плану. Співпраця з батьками при розробленні та виконанні індивідуального навчального плану. Аналіз основних компонентів індивідуального навчального плану.

Тема 7. Сутність і завдання оцінювання навчальних досягнень дітей з особливими освітніми потребами

Завдання та функції контролю. Об'єкти, види, методи контролю. Оцінювання. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами початкової школи.

Проблема готовності до шкільного навчання дитини з особливими освітніми потребами. Оцінювання навчальної діяльності без балів. Формування контрольної-оціночної діяльності молодшого школяра з особливими освітніми потребами. Портфоліо – технологія якісного оцінювання навчальних досягнень. Облікове портфоліо вчителя інклюзивного класу початкової школи. Портфоліо учня інклюзивного класу.

Тема 8. Диференційоване викладання як засіб задоволення навчальних потреб усіх дітей

Диференційоване викладання: обґрунтування підходу. Диференціація змісту; процесу, кінцевих результатів. Взаємозв'язок диференційованого викладання та оцінювання. Роль вчителя у диференційованому викладанні Наукові дослідження проблеми диференційованого викладання.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1. Методологічні та законодавчо-нормативні засади інклюзивної освіти													

Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою	12	2	2			8	10	2				8
Тема 2. Законодавча база інклюзивної освіти	12	2	2			8	10		1			10
Тема 3. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі	10	2				8	10					8
Тема 4. Інклюзивні заклади системи освіти України	12	2	2			8	8		1			8
Разом за змістовим модулем I	46	8	6			32	30	2	2			26
Змістовий модуль II. Інклюзивна освіта – від основ до практики												
Тема 5. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання	10	2	2			6	10		1			8
Тема 6. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів. Індивідуальний навчальний план та його складові	10	2	2			6	8					8
Тема 7. Сутність і завдання оцінювання навчальних досягнень дітей з особливими освітніми потребами	12	2	2			8	8					8
Тема 8. Диференційоване викладання як засіб задоволення навчальних потреб усіх дітей	12	2	2			8	8		1			8
Разом за змістовим модулем II	44	8	8			28	60	2	2			56
Усього годин	90	16	14			60	90	4	4			82

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Історія спеціальної освіти та інклюзії.	2

2.	Сучасна освітня нормативно-правова база України	2
3	Інклюзивні навчальні заклади України. Роль сім'ї у впровадженні інклюзивної освіти.	2
4.	Навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти. Індивідуальний навчальний план як складова курикулуму.	2
5.	Диференційоване викладання в інклюзивній освіті	2
6	Корекційно-розвивальна робота в інклюзивному навчанні.	2
7	Оцінювання навчальних досягнень дітей з особливими освітніми потребами	2
	Всього	14

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми (завдання)	Кількість годин
1.	Проаналізуйте соціальні моделі, за якими формувалася суспільна думка стосовно осіб з порушеннями психофізичного розвитку.	3
2.	Охарактеризуйте процес еволюції ставлення суспільства та держави до осіб з порушеннями психофізичного розвитку.	3
3.	Зазначте відмінності між термінами: «аномальні діти» та «діти з особливими освітніми потребами».	3
4.	Перерахуйте основні ознаки сегрегативного та інклюзивного навчання.	3
5.	Визначте, які статті Закону «Про освіту» сприяють розбудові інклюзивної освіти в Україні.	3
6.	Охарактеризуйте основні міжнародні документи ООН і ЮНЕСКО в галузі прав осіб з порушеннями психофізичного розвитку.	3
7.	Проаналізуйте документ «Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах про інклюзивне навчання».	3
8.	Підберіть з власного досвіду приклад педагогічної ситуації, що ілюструє стихійне інтегрування дитини з порушеннями психофізичного розвитку у загальноосвітній простір та прокоментуйте	3
9.	Назвіть причини, внаслідок яких впровадження інклюзії у навчальних закладах може виявитися неефективним	3
10.	Охарактеризуйте роль педагога у впровадженні інклюзивної практики	3
11.	Охарактеризуйте перешкоди, з якими може стикнутись педагог, впроваджуючи інклюзивну практику.	3
12.	Визначте роль батьків в інклюзивному навчанні дітей з особливими освітніми потребами	3
13.	Визначити основні вимоги до складання корекційних програм для дітей з особливими потребами в умовах інклюзії.	3
14.	Запропонувати шляхи створення розвиваючого середовища в загальноосвітньому навчальному закладі для включення дітей із порушеннями інтелекту.	3
15.	Розкрийте особливості діяльності навчальної команди інклюзивного закладу в розробці та реалізації курикулуму й	3

	необхідність співпраці фахівців	
16.	Визначте особливості типових навчальних програм та можливості їх модифікації до потреб кожної дитини.	3
17.	Розробіть індивідуальний навчальний план для дитини з будь-якою нозологією (за вибором).	3
18.	Опишіть психолого-педагогічні умови застосування критеріїв оцінювання навчальних досягнень дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Запропонуйте прийоми безбального оцінювання для першокласника зі зниженим інтелектом.	3
19.	Розкрийте сутність дидактичного принципу диференційованості й індивідуалізації контролю в інклюзивному середовищі.	3
20.	Визначте зразки робіт, які можуть слугувати джерелом інформації про особливості пізнавальних процесів дітей з особливими освітніми потребами.	3
	Разом	60

10. Індивідуальні завдання.

Підготовка реферату на тему "Термінологія та значення інклюзивної освіти у сучасній педагогіці".

11. Методи навчання.

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
 МН2 – практичний метод (лабораторні та практичні заняття);
 МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);
 МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
 МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
 МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань);
 МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

12. Методи оцінювання.

МО1 – екзамени;
 МО2 – усне або письмове опитування
 МО3 - колоквиум,
 МО4 – тестування;
 МО5 – командні проекти;
 МО6 – реферати, есе;
 МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
 МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;
 МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;
 МО10 – залік.

13. Засоби діагностики результатів навчання:

Поточне тестування; усне опитування; підсумкова самостійна робота в кінці вивчення змістового модуля; підсумкове усне опитування (залік).

14. Критерії оцінювання результатів навчання.

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	зараховано
60-63	E	задовільно	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів,			

		вивченням дисципліни	елементів, об'єктів			
--	--	-------------------------	---------------------	--	--	--

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за практичну діяльність; оцінка за ІНДЗ та оцінка за екзамен.

15. Розподіл балів, які отримують студенти

15. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Модуль 1,2 (залік)

Поточне тестування та самостійна робота								Залік	Сума	
Модуль 1				Модуль 2						Модуль 2 (ІНДЗ)
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	20	10	100
5	5	5	5	5	5	5	5			
Модульний контроль – 15				Модульний контроль – 15						

Оцінювання за видами діяльності

№ з.п.	Вид навчальної діяльності	Оціночні бали	Кількість балів
T1	Виконання завдань практичних занять	3	5
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T2	Виконання завдань практичних занять	3	5
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T3	Виконання завдань практичних занять	3	5
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T4	Робота на лекційних заняттях, конспекти лекцій	3	5
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
	Модульний контроль 1	15	15
T5	Виконання завдань практичних занять	3	5
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T6	Виконання завдань практичних занять	3	5
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T7	Виконання завдань практичних занять	3	5
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T8	Виконання завдань практичних занять	3	5
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
	Модульний контроль 2	15	15
	ІНДЗ	20	20
	Підсумковий контроль	10	10
Разом		100	

16. Методичне забезпечення

Опорні конспекти лекцій; нормативні документи; тестові завдання; навчальні книги; інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД).

17. Питання для підготовки до підсумкового контролю (залік)

1. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти.
2. Корекційно-розвивальна робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психо-фізичного розвитку.
3. Історія спеціальної освіти й інклюзії.
4. Ефективність корекційної роботи у процесі навчання дітей з особливими освітніми потребами.
5. Соціальна та медична моделі порушень.
6. Діяльність навчальної команди у роботі фахівців для розробки та реалізації курикулуму.
7. Основні принципи інклюзивної освіти.
8. Необхідність використання індивідуального плану у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.
9. Українське освітнє законодавство та нормативно-правові акти в галузі спеціальної та інклюзивної освіти.
10. Принципи корекційно-розвивальної роботи в інклюзивному середовищі.
11. Основні принципи інклюзивного навчання.
12. Критерії оцінювання навчальних досягнень дітей з особливими освітніми потребами.
13. Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти.
14. Співпраця з батьками при розробленні та виконанні індивідуального навчального плану.
15. Саламанкська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО.
16. Аналіз основних компонентів індивідуального навчального плану.
17. Характеристика спеціальної освіти в Україні (вертикальна й горизонтальна структура; спеціальні дошкільні та загальноосвітні шкільні заклади, навчально-реабілітаційні та оздоровчі багатопрофільні центри і т. ін.).
18. Оцінювання навчальних досягнень дітей з особливими освітніми потребами.
19. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти.
20. Сутність і завдання оцінювання досягнень дітей з особливими освітніми потребами.
21. Класифікація порушень психофізичного розвитку у дітей.
22. Об'єкти, види, методи контролю досягнень дітей з особливими освітніми потребами.
23. Шляхи впровадження інклюзивної практики.
24. Індивідуальний навчальний план та його складові.
25. Діяльність батьківських громадських організацій в Україні та за кордоном.
26. Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень дітей з особливими освітніми потребами.
27. Проблема готовності до шкільного навчання дитини з особливими освітніми потребами.
28. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини.
29. Диференційоване викладання як засіб задоволення навчальних потреб усіх дітей.
30. Особливості складання корекційно-розвивальної програми.
31. Передумови успішної розбудови інклюзивного середовища.
32. Тестування в умовах інклюзії.
33. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в соціокультурне середовище.
34. Система комплексної корекційно-розвивальної допомоги дітям з особливими потребами в умовах інклюзії.
35. Визначення й обґрунтування курикулуму в інклюзії.

36. Формування контрольної-оціночної діяльності молодшого школяра, з особливими освітніми потребами.
37. Складові інклюзії.
38. Підготовка та вимоги до підписання індивідуального навчального плану.
39. Передумови для забезпечення успішної інклюзії.
40. Оцінювання за допомогою портфоліо.
41. Характеристика основних понять інклюзивної освіти.
42. Особливості складання індивідуального навчального плану.
43. Індивідуальний навчальний план як складова курикулуму.
44. Налагодження стосунків батьків з педагогами та персоналом навчального закладу.
45. Характеристика інклюзивного навчального закладу.
46. Оцінювання навчальних досягнень дітей з особливими освітніми потребами на основі кінцевих результатів.
47. Волонтерство та адвокатство батьків.
48. Характеристика професійних вмінь фахівців інклюзивних закладів.
49. Роль педагога у впровадженні інклюзивної освіти.
50. Завдання та функції контролю навчальних досягнень дітей з особливими освітніми потребами.
51. Модифікація й адаптація курикулуму.
52. Взаємозв'язок диференційованого викладання та оцінювання.
53. Державний стандарт для дітей з особливими освітніми потребами.
54. Портфоліо – технологія якісного оцінювання навчальних досягнень.
55. Завдання батьків як членів навчальних команд.
56. Роль педагога у диференційованому викладанні.
57. Допомога громадських організацій та соціальних служб у впровадженні інклюзивної освіти.
58. Характеристика портфоліо дитини інклюзивного закладу.
59. Необхідність використання індивідуального навчального плану у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.
60. Особливості обміну конструктивною інформацією батьків і педагогів.

18. Рекомендована література (основна, допоміжна)

Базова

1. Бех І.Д. Виховання особистості. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь, 2003.
2. Будяк Л.В. Інклюзивне навчання в сільському загальноосвітньому закладі. Черкаси, 2010.
3. Основы коррекционной педагогики / Под ред В.А. Сластенина. 2-е изд., перераб. Москва: Академия, 2002. 272 с.
4. Діти державної опіки: проблеми, розвиток, підтримка: Навчально-методичний посібник в 2-х кн. Київ: Міленіум, 2005. 286 с.
5. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: наук.-метод. зб.: Вип. 8 Т.1 Київ, 2006. 288 с.
6. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: наук.-метод. зб.: Вип. 11 Т.1 Київ: Наук. світ, 2009. 308 с.
7. Закон України „Про спеціальну освіту” (проект). Міністерство освіти і науки України. www.mongov.ua
8. Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні: Науково-методичний збірник. Київ: ФОП., 2007. 108с.
9. Колупасва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. Київ: “Самміт-Книга”, 2009. 272 с.: іл. (Серія “Інклюзивна освіта”).
10. Колупасва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими потребами та організація їх навчання. Київ, 2011.

11. Митчелл Д. Эффективные педагогические технологии специального и инклюзивного образования. РООИ «Перспектива», 2011. 138 с.
12. Пантюк. Т.І., Невмержицька О.В., Пантюк М.П. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник. 2-ге видання, доповнене і перероблене. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2009. 324с.
13. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.
14. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник. Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.
15. Формування позитивного ставлення до дітей з особливостями психофізичного розвитку: Навчально-методичний посібник. Київ, ФОП., 2007.
16. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2-е, виправлене, доповнене. Львів:»Новий світ – 2000», 2019. 264

Допоміжна

17. Білозерська І.О. Реалізація компетентнісної парадигми при роботі з батьками дітей з порушеннями психофізичного розвитку. *Особлива дитина навчання та виховання. Дефектологія.* №4. Київ, 2011.
18. Білозерська І.О. Деякі аспекти формування батьківської компетентності у родинах, що мають дітей з порушеннями розвитку. *Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з порушеннями розвитку.* Київ, 2010.
19. Бородулина С.Ю. Коррекционная педагогика: психолого-педагогическая коррекция отклонений в развитии и поведении школьников / Серия «Учебники, учебные пособия». Ростов на Дону: «Феникс», 2004. 352 с.
20. Бут Т.И. Политика включения и исключения в Англии: в чьих руках сосредоточен контроль. *Социальная эксклюзия в образовании.* Москва, 2003. С. 17-25.
21. Василюк А., Пахоцінський Р., Яковець Н. Сучасні освітні системи. Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2002. 139 с.
22. Вульфсон Б.Л. Мировое образовательное пространство на рубеже XIX и XX вв. *Педагогика.* 2002. №10. С. 3-14.
23. Гриценко Л.І., Обухівська А.Г., Панок В.Г. Психологічна служба та психолого-медико-педагогічні консультації системи освіти України (показники розвитку за підсумками 2004-2005 навчального року). Київ: „Ніка – Центр”, 2005.
24. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття.) Київ: Райдуга, 1994.
25. Дети с ограниченными возможностями: проблемы и инновационные тенденции в обучении и воспитании. Хрестоматія по курсу «Коррекционная педагогика и специальная психология» / Сост.Н.Д. Соколова, Л.В. Калинникова. Москва: Издательство ГНОМ и Д, 2001. 448 с.
26. Диагностика школьной дезадаптации / Под ред. С.А. Беличевой, И.А. Коробейниковой, Т.О. Кумариной и др. Москва, 1993.
27. Довідник гарантій соціального захисту інвалідів / Перелік пільг, передбачених для інвалідів. Київ, 1999.
28. Елен Р. Даніелс, Кей Стаффорд. Залучення дітей з особливими потребами загальноосвітніх класів. Львів: Товариство «Надія», 2000.
29. Закон України „Про охорону дитинства”. *Відомості Верховної Ради*, 2001, № 30, С. 142-150.
30. Закон України „Про реабілітацію інвалідів в Україні”. *Відомості Верховної Ради*, 2006, № 2-3, С. 36-42.
31. Засенко В.В. Рівний доступ до якісної освіти дітей з особливими потребами. *Кроки до демократичної освіти.* 2002. №1. С. 34.
32. Збірник нормативних документів загальної середньої та дошкільної освіти. Міністерство освіти і науки України. Київ, 2002.

33. Инклюзивное образование. Политика, содержание и сравнительные перспективы / Под ред. Ф. Армстронга, Д. Армстронга, Л. Бартона. Лондон, 2000.
34. Инклюзивное образование. Организация деятельности координатора по инклюзии в образовательном учреждении. Выпуск 3. Москва: Центр «Школьная книга», 2010. 80 с.
35. Колупаева А.А. До проблеми понятійно-термінологічних визначень у сучасній спеціальній педагогіці. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі*: Наук.-метод. зб. Випуск 8. Київ, 2006. С. 105-109.
36. Колупаева А.А. Инклюзивна освіта: реалії та перспективи. Монографія. Київ: САММІТ-книга, 2008.
37. Колупаева А.А. Реформування спеціальної освіти у країнах пострадянського простору. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі*: Наук.-метод. зб. Випуск 6. Київ: Науковий світ, 2005 С. 33-39.
38. Колупаева А.А. Психолого-педагогічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання в європейських країнах. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. Київ: Університет „Україна”. 2006. С. 174-175.
39. Колупаева А. Интегративні тенденції в освіті дітей з особливими потребами в Україні. http://canada-ukraine.org/ukr_Journal_V1.htm.
40. Лефрансуа Ги. Психология для учителя. Санкт-Петербург - Москва: Прайм, 2003.
41. Липа В.А. Психологические основы педагогической коррекции. Донецк: Лебедь, 2000.
42. Максименко С.Д. Генезис существования личности. Киев: ООО "КММ", 2006. 240 с.
43. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: Навч. посіб. Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ: МАУП, 2000. 256с.
44. Малофеев Н.Н. Западная Европа: эволюция отношения общества и государства к лицам с отклонениями в развитии. Москва: Издательство «Экзамен», 2003.
45. Мамайчук И.И. Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии. Санкт-Петербург: Речь, 2003.
46. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у ХХІ столітті. *Програма підтримки вироблення стратегії реформування освіти*. Міжн. Фонд „Відродження”. Київ, 2001.
47. Осипова А.А. Общая психокоррекция. Москва: ТЦ Сфера, 2004.
48. Основы специальной педагогики и психологии / Н.М. Трофимова, С.П. Дуванова, Н.Б. Трофимова, Т.Ф. Пушкина. Санкт-Петербург: Питер, 2005. 304 с.: ил. (Серия «Учебное пособие»).
49. Поваляева М.А. Коррекционная педагогика. Взаимодействие специалистов. Коллективная монография. Ростов на Дону: “Феникс”, 2002. 352 с.
50. Права інвалідів в Україні: Збірник правових документів. Київ: Сфера, 1998. 300 с.
51. Проект Положення про організацію інтегрованого навчання дітей з особливими потребами в загальноосвітніх (дошкільних) навчальних закладах. Київ, 2002.
52. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7-10 июня 1994 г. Київ, 2000.
53. Синьов В.М., Коберник Г.М. Основы дефектологии: Навч. Посібник. Київ: Вища шк., 1994. 143с.

19. Інформаційні (інтернет) ресурси

1. www.students.net.ua – український освітній портал для студентства
2. www.school.edu-ua.net – освітній сайт, який представляє в Інтернеті українські навчальні програми, підручники, довідники, методичні посібники
3. <http://www.cippe.edu-ua.net/akt.htm> – дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті
4. www.udl.org.ua – українська система дистанційного навчання
5. www.education.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки
6. www.nbuv.go.ua – сайт бібліотеки ім.В.Вернадського

7. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej> – програми розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
8. <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya> – інклюзивне навчання.
9. <http://logoclub.com.ua> – логопедичний сайт, де зібрані методичні поради, практичні рекомендації та весь комплекс необхідних матеріалів для розвитку мовлення дітей, попередження та подолання мовленнєвих порушень, а також підвищення результативності корекційно-розвивальної роботи.